

Скороход Ю.С.*

РАДА БЕЗПЕКИ ООН ТА КОНФЛІКТ 2006 РОКУ НА ПІВДНІ ЛІВАНУ

Стаття присвячена дослідженню діяльності Ради Безпеки ООН з врегулювання конфлікту 2006 року між Ізраїлем та «Хезболлах» на Півдні Лівану; проаналізовано особливості підходів сторін конфлікту та держав-членів Ради Безпеки до його врегулювання.

Статья посвящена исследованию деятельности Совета Безопасности ООН по урегулированию конфликта 2006 года между Израилем и «Хезболлах» на Юге Ливана; проанализированы особенности подходов участников конфликта и государств-членов Совета Безопасности к его урегулированию.

The article investigates the UN Security Council's response to the Southern Lebanon conflict of 2006 between Israel and Hezbollah. The article also analyzes features of the approaches used by conflict parties and the Member States of the UN Security Council in order to settle the conflict.

12 липня 2006 р. Ізраїль розпочав на Півдні Лівану широкомасштабну військову акцію проти «Хезболлах», безпосереднім приводом для якої стали запуск кількох ракет з ліванської території через «блакитну лінію» в бік ізраїльських сил самооборони та атака ізраїльського патруля бойовиками «Хезболлах» на ізраїльській території, внаслідок якої три ізраїльських військових були вбиті, а ще двоє – захоплені в полон. Ліван охарактеризував дії Ізраїлю як акт агресії та вимагав негайно скликати засідання Ради Безпеки ООН.

Проблема Півдня Лівану стала предметом розгляду в Раді Безпеки ООН починаючи з 1978 р., коли Ізраїль в ході військової операції 14-15 березня 1978 р. окупував частину ліванської території. Саме факт окупації ізраїльськими військами частини ліванської території став, на думку більшості політологів (насамперед, арабських), серцевиною проблеми Півдня Лівану, а, отже, її вирішення мало лежати у площині забезпечення виводу ізраїльських військ з ліванської території та поновлення суверенітету Лівану над цим регіоном. На думку ізраїльських політологів, суть проблеми Півдня Лівану полягала в перебуванні на цій території елементів (спочатку ОВП, а згодом – «Хезболлах»), діяльність яких являла реальну загрозу, якщо не для «основної безпеки» Ізраїлю (яка пов'язана із забезпеченням умов існування Ізраїлю як держави), то цілком певно для «поточної безпеки» (тобто є загрозою життю і безпеці ізраїльських громадян), та у втраті Ліваном суверенітету над своїм південним регіоном. Таким чином, на думку офіційного Тель-Авіву, вирішення цієї проблеми лежало, насамперед, в площині усунення джерела загрози ізраїльській безпеці з цієї території шляхом припинення військової присутності ворожих Ізраїлю сил на ліванській території та поновленні Ліваном суверенітету над територією Півдня Лівану, що має незаперечно включати недопущення будь-якої військової чи іншої

* доктор історичних наук, професор кафедри міжнародних організацій і дипломатичної служби Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ворожої Ізраїлю діяльності з ліванської території. Масштабні військові акції Ізраїлю в 1978 р. та 1982 р. мали на меті, насамперед, вирішення цих цілей.

Конфлікт 2006 р. на Півдні Лівану відбувався за дещо інших, аніж в 1978 р. та 1982 р., обставин. Насамперед, він мав місце в постбіполярний період і, до того ж, після одностороннього виводу в 2000 р. ізраїльських військ з ліванської території, що було офіційно підтверджено ООН. Останнє дає підстави автору залишити поза межами рамками аналізу військові операції Ізраїлю на Півдні Лівану в липні 1993 р. та в квітні 1996 р., які, хоч і мали місце в постбіполярний період, однак були нетривалими за часом і, головне, – предметно були пов’язані із ізраїльською окупацією ліванської території в ході військової акції 1982 р.

З початку 12 липня 2006 р. конфлікту між Ізраїлем та «Хезболлах» на Півдні Лівану держави-члени Ради Безпеки ООН були одностайними щодо того, що процес врегулювання даного конфлікту має пройти наступні фази:

- досягнення припинення вогню між конфліктуючими сторонами;
- вироблення базових політичних принципів та рамок політичного врегулювання, які забезпечать довгострокове врегулювання;
- формування міжнародних механізмів, здатних забезпечити виконання досягнутих домовленостей;
- надання міжнародним співтовариством фінансової та гуманітарної допомоги Лівану.

Гострі дискусії в рамках Ради Безпеки ООН розгорнулися, насамперед, з приводу послідовності реалізації етапів врегулювання конфлікту. Питання ставилося наступним чином: чи пріоритетом має бути припинення бойових дій між конфліктуючими сторонами як необхідна передумова для вироблення політичних рамок врегулювання, чи Рада Безпеки ООН має сконцентрувати свої зусилля на виробленні базових параметрів політичного врегулювання як основи для стійкого та довготривалого припинення воєнних дій.

Ліванський уряд наполягав на негайному припиненні ізраїльської військової акції та нанесення невмотивованих масштабних повітряних ударів з метою знищення інфраструктури, які призводили до значних втрат серед мирного населення, намагаючись задіяти для вирішення цієї проблеми одночасно як механізми ООН, так і США – держави, яка на думку ліванського керівництва, була здатна вплинути на ізраїльське керівництво. Міністр культури і виконуючий обов’язки міністра закордонних справ Лівану Тарек Мітрі погоджувався з тим, що «... політичне врегулювання покладе край насильству», але при цьому наголошував, що «... політичному врегулюванню – у всьому світі, не тільки в Лівані – має передувати припинення вогню. Ніяке політичне врегулювання не може бути досягнуто, поки наші міста, села, мости, будинки і сховища піддаються жорстким бомбардуванням. Припинення вогню є прелюдією і необхідною умовою для обговорення в Раді умов політичної угоди, яка покладе кінець край насильству...» [1, р.5-6]. Більш того, в умовах нездатності Ради Безпеки ООН досягти згоди щодо необхідності припинення воєнних дій прем’єр-міністр Лівану Фуад Сініора повідомив Генерального секретаря ООН про те, що його уряд прийняв рішення більше не брати участь в будь-яких нових дипломатичних переговорах і зусиллях, спрямованих на пошук вирішення проблеми, без припинення вогню [2, р.3].

Більшість членів Ради Безпеки ООН (серед яких держави постійні члени Ради Китай, Росія, Франція), в свою чергу, вважали необхідним першочергове досягнення за допомогою посередництва ООН припинення вогню між конфліктуючими сторонами. Цю точку зору поділяв і Генеральний секретар ООН Кофі Аннан, який, визнаючи, що «повного при-

пинення вогню в даний момент досягнути складно», заявив: «...я продовжую наполягати на тому, що міжнародне співтовариство зобов'язано чітко заявити про свою позицію, яка полягає в необхідності негайного припинення бойових дій...» [3, р.2]. Ця необхідність, на думку Кофі Аннана, зумовлена, принаймні, трьома причинами: 1) попередження подальшої загибелі людей; 2) забезпечення повного гуманітарного доступу до тих, хто потребує допомоги; 3) надання дипломатам можливість розробити практичний пакет заходів, які дозволять забезпечити довгострокове вирішення кризи [3, р.2].

Протилежної позиції в питанні щодо негайного запровадження режиму припинення вогню дотримувався Ізраїль, який вважав, що такий крок призвів би лише до поновлення статус-кво, існуючого до початку конфлікту, що, на його думку, не уявлялося прийнятним, оскільки зберігало умови для продовження терористичної діяльності з ліванської території. Представник Ізраїлю в ООН Дан Гіллерман заявляв з цього приводу: «Ми чуємо заклики до припинення воєнних дій, але перш, ніж ми приступимо до припинення воєнних дій, ми повинні наполягти на припиненні терору. Тимчасове, штучне припинення вогню ... принесе лише ілюзійне затишшя, яке дозволить цій хворобі дедалі більше поширюватися і знову вбивати. Міжнародне співтовариство має, нарешті, вирішити проблему тероризму, який окупував Ліван. ... У нас не повинно бути ніяких ілюзій: тероризм, що знаходиться у джерел цієї кризи, створює загрозу повсюди», «загрожуючи не тільки Ізраїлю і Лівану, але всьому нашому регіону» [4, р.13-14].

Позицію Ізраїлю поділяли США, які, в свою чергу, наполягали на необхідності в якості першочергового заходу вироблення з допомогою міжнародного співтовариства політичних рамок «довготермінового» врегулювання конфлікту, спрямованого на викорінення тероризму на Півдні Лівану. «Якби Рада Безпеки вжила лише тимчасових заходів, неспроможних покінчити з насиллям, вона тим самим зробила б погану послугу народам Ізраїлю та Лівану, і лише б посилила їх страждання... – заявив в своєму виступі в Раді Безпеки ООН постійний представник США в ООН Дж.Болтон. – У Сполучених Штатів не має впевненості в тому, що сама по собі угода щодо безумовного припинення вогню виконувалась би «Хезболлах». Це лише дало б їм час для того, щоб перегрупуватися і спланувати нову хвилю викрадень і нападів на Ізраїль... Наша мета – ліквідувати першопричини насилля на півдні Лівану» [4, р.18-19].

Різне бачення сторонами конфлікту, а також державами-членами Ради Безпеки ООН послідовності етапів врегулювання конфлікту на Півдні Лівану було, на нашу думку, зумовлено відмінностями в розумінні сутності конфлікту та його місця в системі міжнародних відносин на Близькому Сході.

Конфлікт, що мав місце в 2006 р., зберігав риси асиметричного нетипового конфлікту (конфлікт в площині державний актор – недержавний актор), які були притаманними конфліктам на Півдні Лівану в 1978 р. та 1982 р. Принципова відміна конфлікту 2006 р. від попередніх була пов'язана, насамперед, із статусом в ліванському суспільстві недержавного актора, який виступав стороною конфлікту. В 1978 р. та 1982 р. учасником конфлікту була Організація визволення Палестини (ОВП), яка не була ліванською організацією, а перебувала на ліванській території на основі Каїрської угоди (1969 р.), укладеної між Ліваном та політичним керівництвом ОВП. В той же час, «Хезболлах» являє собою ліванську політичну силу, яка має в своєму розпорядженні військові формування (міліцію), і яка інтегрована в ліванську політичну систему: представництво в ліванському парламенті, який був сформований в результаті виборів 2005 р., та дві міністерські посади в кабінеті міністрів Лівану на момент початку конфлікту.

Останнє дало підстави Ізраїлю стверджувати, що має місце міждержавний конфлікт, спричинений військовою акцією однієї суверенної держави проти іншої. Зокрема, 12 липня 2006 р. тогочасний прем'єр-міністр Ізраїлю Егуд Ольмерт заявив: «Події цього ранку не є терористичною атакою, а акцією суверенної держави, яка атакувала Ізраїль... Ліванський уряд, членом якого є Хезболлах, намагається підірвати стабільність... Ліван несе повну відповідальність і Ліван відчує на собі наслідки цієї акції» [5, р.136].

Однак таке тлумачення конфлікту не давало змогу Ізраїлю та його стратегічному партнеру – США – в повній мірі реалізувати стратегічні цілі даної масштабної операції, а саме: переструктурування стратегічного балансу сил на Близькому Сході. Тому вже 17 лютого 2006 р. ізраїльський кабінет міністрів оприлюднив комюніке, в якому наголошувалося, що «Ізраїль воює не з Ліваном, а з терористичними елементами, очолюваними Насраллахом та його когортою, що зробили Ліван заручником та створили за допомогою сирійського та іранського спонсорства анклав вбивства» [5, р.138]. При цьому Тель-Авів не знімав відповідальності за виникнення конфлікту і з Лівану, оскільки, як зазначив представник Ізраїлю в ООН Дан Гіллерман, саме ліванський уряд після виводу сирійських військ з Лівану «знову віддав перевагу тому, щоб підкоритися терору, а не викоринити його; дозволити терористам окупувати південну частину своєї країни, а не роззброїти їх; відмовитися від контролю над своєю територією, а не здійснювати повний суверенітет» [6, р.6-7].

На думку адміністрації Дж.Буша, протистояння Ізраїлю з «Хезболлах» вписувалося в рамки глобальної боротьби з міжнародним тероризмом, яка після подій 11 вересня 2001 р. була проголошена офіційним Вашингтоном в якості пріоритетного завдання американської зовнішньої політики. Дж.Буш-молодший неодноразово наголошував на тому, що спроби терористів зупинити просування демократії в світі є «великим викликом ХХІ століття», що боротьба з міжнародним тероризмом в близькосхідному регіоні є початком «тривалої боротьби проти ідеології, яка реальна і глибока. Це ісламофашизм. Він має різні форми. Терористичні групи застосовують однакову тактику, яка полягає в тому, щоб знищити людей і майно, щоб породити хаос в надії на те, що їх бачення світу стане пануючим на Близькому Сході» [7, р.1450]. Представник США в ООН Дж.Болтон, в свою чергу, переконував членів Ради Безпеки ООН в тому, що першопричина проблеми Півдня Лівану – тероризм. «Нехай всім буде ясно: всім нам, хто зібрався в цій залі, протистоїть спільний ворог, – ворог, який одноосібно і безпосередньо відповідальний за ту ситуацію, в якій ми опинилися сьогодні. Цей ворог – тероризм, і це не тільки такі організації, як «Хезболлах» і «Хамас»...; це також їх спонсори в Тегерані та Дамаску» [4 р.19]. В зв'язку з цим, на думку Дж.Болтона, головна мета, яка стоїть перед міжнародним співтовариством – «це роззброїти «Хезболлах», «вирвати у неї клики», що не уявляється можливим зробити, якщо «будемо ігнорувати тих, хто допомагає їм зброєю, фінансує їх і надає їм політичну підтримку. Терористичний зв'язок між «Хезболлах» і «Хамас» та їх головними опікунами – Іраном і Сирією – більше не можна ігнорувати» [4, р.19-20].

Таким чином, ізраїльська військова акція 2006 р. на Півдні Лівану окрім локальних цілей (повернення полонених ізраїльських військових, ліквідація загрози, які становить для Ізраїлю «Хезболлах», забезпечення безпеки на лівано-ізраїльському кордоні тощо) мала на меті і досягнення більш масштабних цілей – ослаблення впливу Ірану та Сирії в близькосхідному регіоні та завершення процесу докорінної зміни балансу сил на Близькому Сході, який був започаткований американським вторгненням в Ірак, що призвело до повалення режиму Саддама Хусейна.

Акцент США на пріоритетності вироблення політичних рамок врегулювання конфлікту об'єктивно створював сприятливі умови для реалізації Ізраїлем вищезгаданих цілей. В силу того, що більшість держав-членів Ради Безпеки ООН і Генеральний секретар ООН визнали право Ізраїлю на самооборону згідно із статтею 51 Статуту ООН, блокування Вашингтоном зусиль Ради Безпеки ООН вжити заходи щодо припинення вогню надавало можливість і надалі кваліфікувати дії Тель-Авіву як самооборону, оскільки, як зазначено в статті 51 Статуту ООН, невід'ємне право на індивідуальну або колективну самооборону діє «доти, поки Рада Безпеки не вдається до заходів, необхідних для підтримки міжнародного миру й безпеки» [8].

Оскільки і Ізраїль, і США активно пропагували тезу про те, що конфлікт був спричинений діями «Хезболлах» та їх спонсорами - Іраном та Сирією (ізраїльський представник в ООН заявив, що Іран веде «війну через підставних осіб на території інших держав» [9, р.25], що дало підстави деяким політологам охарактеризувати конфлікт 2006 р. на Півдні Лівану як «війну заступників»), в Раді Безпеки ООН постало питання про ймовірних учасників переговорного процесу. Постійний представник Японії в ООН Осіма 21 липня наголошував: «Що стосується ситуації в Лівані, то нам необхідно забезпечити співпрацю і зусилля всіх зацікавлених країн, включаючи такі сусідні країни, як Іран та Сирія, для повного виконання відповідних резолюцій Ради Безпеки, включаючи резолюції 1559 (2004) та 1680 (2006)» [4, р.21]. Більш того, заступник міністра закордонних справ Сирії Фейсал Макдад стверджував, що Дамаск «готовий до діалогу» з США, наголосивши на тому, що це «полегшить спілкування з Хезболлах» [10].

Однак США виступили як проти будь-яких переговорів з «Хезболлах», так і проти залучення Ірану чи Сирії до вирішення конфлікту. Постійний представник США в ООН Дж.Болтон заявив з цього приводу: «Ми відзначаємо, що деякі держави-члени закликали до негайного ... припинення вогню Ізраїлем та «Хезболлах»; однак ми маємо спитати у наших колег: «А як ви збираєтесь домовлятися і підтримувати режим припинення вогню з терористичною організацією, яка навіть не визнає право Ізраїлю на існування?» [4, р.19]. Було наголошено, що переговори мають відбуватися між Ліваном та Ізраїлем при міжнародній підтримці.

Базові політичні принципи врегулювання конфлікту значною мірою були зафіксовані ще в резолюції 425 (1978) Ради Безпеки ООН; в подальшому були підтверджені та доповнені в положеннях Таїфської угоди (1989), резолюціях 1559 (2004) та 1680 (2006) Ради Безпеки ООН, в спільному комюніке Групи восьми 16 липня 2006 р. в Санкт-Петербурзі та підтримані в ході міжнародної конференції в Римі основною групою по Лівану, в якій взяли участь міністри закордонних справ 15 держав та представників трьох міжнародних міждержавних організацій – ООН, ЄС та Світового Банку. Вони полягали в наступному: ніяких іноземних сил на ліванській території; ніякої зброї і ніякої влади в Лівані, окрім незалежного ліванського уряду, який має володіти повним суверенітетом над територією всієї країни. По суті більшість із цих принципів були покладені в основу запропонованого ліванським урядом плану припинення воєнних дій, який склався із семи пунктів, і за якого проголосували міністри від «Хезболлах».

Можна виокремити, принаймні, два суперечливі моменти плану врегулювання конфлікту, який був розроблений США та Францією і поданий у вигляді проекту резолюції Ради Безпеки ООН 5 серпня 2006 р., з огляду на розбіжності в їх тлумаченні конфліктуючими сторонами, а також деякими державами-членами Ради Безпеки ООН, а саме: проблема Мазарія-Шебаа та Кафр-Шуба і роззброєння «Хезболлах».

В процесі визначення Організацією Об'єднаних Націй в 2000 р. лінії виводу ізраїльських військ («блакитна лінія») офіційний Бейрут висунув претензії на територію в районі

ферм Шебаа, яка за твердженням ліванських офіційних осіб є ліванською, а не сирійською. Наголошувалось, що підставою для таких заяв було рішення спільного лівано-сирійського прикордонного комітету, який у 1964 р. прийшов до висновку, що цей район є складовою частиною Лівану. В зв'язку з цим Ліван відмовився визнавати виконання Ізраїлем у повному обсязі резолюції Ради Безпеки ООН №425, і продовжував наголошувати, що проблема Півдня Лівану існує і пов'язана із ізраїльською окупацією ліванської території (району ферм Шебаа), а, отже, застосування будь-яких методів і засобів, включаючи сили, проти ізраїльських військ для припинення ізраїльської окупації ліванської території, є правомірним. Це припускало підтримку (чи, принаймні, відсутність заборони) діяльності сил опору з ліванської території в зоні, розташованій безпосередньо біля «блакитної лінії».

Окрім того, прем'єр-міністр Лівану Фуад Сініора, під час урядової кризи в грудні 2005 р., спричиненої виходом із складу уряду представників «Хезболлах» та Амаль на знак протесту проти того, що ліванський парламент дав згоду на створення спільного міжнародно-ліванського трибуналу щодо розслідування загибелі Р.Харірі, заявив, що він ніколи не розглядав «Хезболлах» як міліцію, та наголосив, що «уряд вважає, що ліванський опір є справжнім та природним виразом законних прав ліванського народу щодо захисту своєї території та боротьби з ізраїльською загрозою та агресією...» [5, р.133]. Характеризуючи «Хезболлах» як рух опору, Ф.Сініора, тим самим, по суті, визнавав, що положення як таїфської угоди, так і резолюції Ради Безпеки ООН 1559, в яких вимагається здійснити роззброєння міліції, не поширюються на «Хезболлах».

Позиція, яку зайняли з цього приводу і Ізраїль, і США, була діаметрально протилежною. Адміністрація Дж.Буша-молодшого вважала «Хезболлах» терористичною організацією і наполягала на її роззброєнні як важливій передумові для реалізації політичних домовленостей та поширення суверенітету ліванського уряду на всю ліванську територію. При цьому президент США посилався на положення резолюції 1559 Ради Безпеки ООН, яка, на його переконання, безпосередньо закликала до роззброєння «Хезболлах» [7, р.1445]. Що стосується проблеми ферм Шебаа, то офіційний Вашингтон вважав, що ця проблема стосується, насамперед, двосторонніх відносин між Сирією та Ліваном, і було б помилкою намагатися його вирішити на даний момент.

Рада Безпеки ООН та проблема міжнародних миротворчих сил в Лівані. Необхідність присутності міжнародних миротворчих сил на Півдні Лівану диктувалося, принаймні, двома причинами. По-перше, необхідністю недопущення виникнення вакууму сили під час виводу ізраїльських військ з ліванської території. По-друге, обмеженістю здатності Лівану розмістити контингенти збройних сил на Півдні Лівану без міжнародної підтримки. При цьому враховувався досвід одностороннього виводу ізраїльських військ з ліванської території 2000 р., під час якого території, залишені Ізраїлем, перейшли не під контроль ліванської армії (як це очікувалось), а «Хезболлах». Таким чином, уявлялася нагальною потреба в наданні з боку міжнародних сил підтримки ліванським збройним силам в їх розгортанні у всіх південних районах країни з метою попередження відновлення присутності військових формувань «Хезболлах» на Півдні Лівану.

Ймовірними уявлялися наступні варіанти використання міжнародних миротворчих сил.

Варіант 1. Формування багатонаціональних сил (БНС) на кшталт тих, які були сформовані в Лівані в період 1982-1984 рр. (тобто без санкції Ради Безпеки ООН) або ж таких, які б діяли на виконання рішень Ради Безпеки ООН.

Варіант 2. Започаткування операції ООН з примусу до миру; новостворені сили ООН мали діяти поруч або ж замість існуючих Тимчасових сил ООН в Лівані (ТССОНЛ).

Варіант 3. Суттєве розширення мандату та зміна кількісних та силових параметрів нині діючих ТСООНЛ.

Варіант 4. Збереження мандату ТСООНЛ при збільшенні їх кількісних параметрів.

Варіант 5. Подовження мандату ТСООНЛ, термін якого закінчувався 31 липня 2006 р. та збереження їх кількісного складу без змін.

Реалізацію п'ятого варіанту унеможлиблювало як бачення Сполученими Штатами та деякими іншими державами-членами Ради Безпеки ООН базових параметрів врегулювання даного конфлікту, так і відсутність умов для продовження традиційної операції ООН з підтримання миру, в рамки якої вписувався мандат ТСООНЛ. Генеральний секретар ООН Кофі Аннан констатував: «На мій погляд, продовження присутності ТСООНЛ в їх нинішньому форматі і з їх нинішнім мандатом, нерозумно» [3, р.5]. На думку Кофі Аннана, Рада Безпеки ООН має вирішити, чи ТСООНЛ необхідно вивести із Лівану, чи вони мають бути «зміцнені», чи їх «взагалі необхідно замінити якимись іншими силами» [3, р.5].

Щодо решти варіантів, то їх реалізація значною мірою залежала від позиції Сполучених Штатів. На думку постійного представника США в ООН Дж.Болтона, лише відповідь на низку принципових питань, які він згрупував в три блоки, давала змогу вирішити, які саме сили стабілізації мають забезпечувати виконання досягнутих політичних домовленостей.

Головним серед першого блоку було питання «чи буде на майбутні стабілізаційні сили покладено вирішення проблеми «Хезболлах», яке уточнювалось наступними: «Як ці сили будуть діяти стосовно збройних компонентів «Хезболлах», і чи будуть у них повноваження для вирішення проблеми постачання зброї із таких країн, як Сирія та Іран, які підтримують «Хезболлах»? «Яким саме буде мандат, що дозволить протистояти військовій загрозі з боку «Хезболлах»?».

Другий блок питань мав дати відповідь на те, чим новостворені сили мають відрізнятися від ТСООНЛ, щоб бути дійсно ефективними, і як (у випадку, якщо останні збережуть свою присутність в Лівані) вони будуть з ними взаємодіяти.

Третій блок включав в себе наступні питання: «Чи допоможе створення нових багатосторонніх сил зміцнити ліванські інститути, чи воно призведе до створення нових багатосторонніх інститутів? Чи будуть такі сили сприяти інституціональному зміцненню ліванських збройних сил? Чи допоможуть вони виконанню в повному обсязі резолюції 1559 (2004)?» [4, р.19].

З моменту початку конфлікту на Півдні Лівану США не виключали можливість реалізації першого варіанту, тобто формування багатосторонніх сил. Якщо під час свого виступу в Раді Безпеки ООН 21 липня 2006 р. Дж.Болтон лише поставив питання про те, «чи можливе таке становище, за якого ці сили (нові стабілізаційні сили –Ю.С.) були б багатосторонніми, але не обов'язково силами Організації Об'єднаних Націй» [4, р.19], то вже під час свого інтерв'ю в нічному випуску CNN 23 липня він наголосив, що США розглядають можливість направлення в Ліван багатонаціональних сил «можливо санкціонованих Радою Безпеки, але не в шоломах ООН»; щось на кшталт аналогічних Багатонаціональних сил і спостерігачів, розміщених між Єгиптом та Ізраїлем на Синайському півострові [11].

Ключовим при формуванні БНС стало питання про участь в них американських збройних контингентів, що, як свідчить досвід їх розгортання в першій половині 1980-х рр. на Близькому Сході, була головним чинником надання згоди з боку Ізраїлю на їх розміщення та запорукою його довіри до них. Президент США Дж.Буш-молодший на питання щодо можливої участі американських військ в міжнародних силах в Лівані відповів

негативно, посиляючись при цьому як на невдалий досвід участі США в БНС в Лівані в 1982-1984 рр., так і аргументуючи це тим, що відправка американського контингенту «могла б створити сенсацію у всьому світі, яка може позбавити нас можливості досягти нашої мети» [7, р.1444]. За таких умов, найбільш ймовірним уявлялася реалізація Радою Безпеки ООН 3 та 4 варіантів.

11 серпня 2006 р. Рада Безпеки ООН прийняла резолюцію №1701. Варто звернути увагу на її наступні ключові положення. Насамперед, в резолюції відсутнє положення, яке б вимагало від Ізраїлю негайного виводу його військ з ліванської території, а лише наголошується на тому, що Радою Безпеки ООН будуть вживатися заходи, щоб «такий вивід був здійснений якомога швидше». Більш того, резолюція, по суті, давала дозвіл на перебування ізраїльських військ на окупованій території доти, поки не будуть спільно розгорнуті на Півдні Лівану контингенти ліванської армії та ТСООНЛ (згідно з пунктом 2, Ізраїль має «з початком цього розгортання паралельно вивести свої збройні сили із Південного Лівану») [12]. В резолюції (пункт 1) містився заклик до повного припинення бойових дій на основі негайного припинення «Хезболлах» «всіх нападів» та «негайного припинення Ізраїлем всіх наступальних військових операцій» [12]. Акцент в резолюції саме на припиненні Ізраїлем «наступальних військових операцій» на думку арабських політиків залишав надав Тель-Авіву і в майбутньому здійснювати силові акції на Півдні Лівану кваліфікуючи їх як оборонні дії.

Окрім того, резолюція № 1701 (пункт 8) закликала встановити між «блакитною лінією» та річкою Літані зону, вільну від «будь-якого збройного персоналу, сил і засобів та озброєнь, за винятком тих, які відносяться до сил уряду Лівану та ТСООНЛ»; виконати положення Таїфської угоди та резолюцій Ради Безпеки ООН 1559 (2004) та 1680 (2006) стосовно «роззброєння всіх збройних груп в Лівані»; введення ембарго на «продаж та поставки Лівану зброї і пов'язаних з нею матеріалів, за винятком випадків, коли це санкціоновано його урядом»; неприпустимість знаходження іноземних сил в Лівані без згоди його уряду.

Рада Безпеки ООН, визнаючи потребу в розширенні мандату та масштабу операції (що згідно із пунктом 16 має мало бути розглянуто «в контексті однієї із наступних резолюцій»), санкціонувала збільшення чисельного складу ТСООНЛ до 15 тисяч осіб і поклала на ці сили в доповнення до їх мандату згідно із резолюціями Ради Безпеки ООН 425(1978) та 426 (1978) наступні функції:

- здійснювати нагляд за припиненням бойових дій;
- супроводжувати ліванські збройні сили і надавати їм підтримку в ході їх розгортання у всіх південних районах країни, в тому числі вздовж «блакитної лінії»;
- надавати допомогу для сприяння забезпечення гуманітарного доступу до цивільного населення і добровільного повернення переміщених осіб в умовах безпеки;
- надавати ліванським збройним силам сприяння у вжитті заходів по створенню району, про який йде мова в пункті 8;
- надавати уряду Лівану, і на його прохання, сприяння в підтримці всебічного додержання режиму «Блакитної лінії».

Окрім того, в контексті гарантування безпеки на Півдні Лівану і, відповідно, в районах вздовж «блакитної лінії» на ТСООНЛ покладалося завдання «вживати всі необхідні і, на їх думку, такі, що відповідають їх можливостям, заходи в районах розгортання їх сил для забезпечення того, щоб район їх операцій не використовувався в цілях здійснення будь-якої ворожої діяльності, для протидії спробам перешкоджати їм насильницькими засобами виконувати свої обов'язки згідно мандату Ради Безпеки...» [12].

Досвід врегулювання Радою Безпеки ООН конфлікту 2006 р. між Ізраїлем та «Хезболлах» на Півдні Лівану дає підстави зробити **наступні висновки**:

1. Неконструктивність позиції постійних членів Ради Безпеки, зокрема, США, які використовували існуючу процедуру прийняття рішень з метою підпорядкування процесу врегулювання конфлікту своїм стратегічним інтересам в близькосхідному регіоні. Рішення, прийняті Радою Безпеки ООН щодо врегулювання того чи іншого конфлікту, в більшій мірі відображають інтереси держав постійних членів Ради, аніж колективні інтереси всіх держав-членів ООН.

2. Досвід врегулювання конфлікту 2006 р. на Півдні Лівану дає підстави для сумнівів щодо доцільності обмеження реформування Ради Безпеки ООН лише інституційною сферою. Необхідні докорінні зміни в концепції реагування ООН на конфлікти та конфліктні ситуації. В контексті цього, очевидно, можна погодитися із думкою тих авторів (зокрема, Хітоші Насу (Hitoshi Nasu), які вважають, що ООН, активно пропагуючи концепцію «відповідальності за захист» (responsibility to protect), має одночасно підняти проблему «відповідальності за реагування» (responsibility to react) Ради Безпеки ООН, як органу, на який згідно із Статутом ООН (ст.24 пункт 1), покладено головну відповідальність за підтримку міжнародного миру й безпеки [13].

Література

1. Совет Безопасности ООН. 5503-е заседание. 31 июля 2006 года. Doc. S/PV.5511. – 6 р.
2. Совет Безопасности ООН. 5498-е заседание. 30 июля 2006 года. Doc. S/PV.5498. – 7 р.
3. Совет Безопасности ООН. 5492-е заседание. 20 июля 2006 года. Doc. S/PV.5492. – 6 р.
4. Совет Безопасности ООН. 5493-е заседание. 21 июля 2006 года. Doc. S/PV.5493. – 24 р.
5. Schmitt M.N. “Change Direction” 2006: Israeli Operations in Lebanon and the International Law of Self-Defense // Michigan Journal of International Law. - Winter 2008. - Vol. 29 - p. 127-164.
6. Совет Безопасности ООН. 5489-е заседание. 14 июля 2006 года. Doc.S/PV.5489. – 21 р.
7. The President’s News Conference With Secretary of State Condoleezza Rice in Crawford, Texas, August 7, 2006 // Weekly Compilation of Presidential Documents. – 2006. - p. 1442-1450.
8. Статут Організації Об’єднаних Націй. – Київ: Департамент громадської інформації ООН, 2008. – с. 35.
9. Совет Безопасности ООН. 5511-е заседание. 11 августа 2006 года. Doc. S/PV.5511. – 26 р.
10. Независимая газета. – 2006. – 25 июля.
11. США призвали к «устойчивому решению» конфликта между Израилем и «Хезболлой». 24 июля 2006 года. Бюро международных информационных программ Государственного департамента США // <http://usinfo.state.gov/russian/>.
12. Совет Безопасности ООН. Резолюция 1701 (2006). 11 августа 2006. Doc. S/RES/1701(2006).
13. Hitoshi Nasu. The Responsibility to React? Lessons from the Security Council’s Response to the Southern Lebanon Crisis of 2006 // International Peacekeeping. – June 2007. – Vol.14, №3. – p. 349.